

Rezerwy na zobowiązania jako instrument polityki bilansowej

Lucyna Poniatowska*

Streszczenie: Artykuł poświęcony jest problematyce rezerw na zobowiązania, rozpatrywanej w kontekście polityki bilansowej jednostki. Jego celem jest przedstawienie możliwości wykorzystania rezerw na zobowiązania jako instrumentu polityki bilansowej. W artykule wskazano na funkcje rezerw w tworzeniu polityki bilansowej oraz ich wpływ na sprawozdanie finansowe. Rezerwy na zobowiązania ze względu na fakt, że są kategorią szacunkową, o niepewnym charakterze, związaną z ryzykiem gospodarczym stwarzają duże możliwości w wykorzystaniu ich jako instrumentu polityki bilansowej i kreowaniu wizerunku firmy. Metodą badawczą zastosowaną w niniejszym artykule jest analiza krytyczna literatury przedmiotu oraz regulacji prawnych.

Słowa kluczowe: rezerwy na zobowiązania, polityka bilansowa, sprawozdanie finansowe

Wprowadzenie

Jednostki gospodarcze działające w warunkach gospodarki rynkowej, silnej konkurencji, przepływu kapitału i tworzenia grup kapitałowych muszą określać i konsekwentnie realizować własną politykę bilansową. Jest to warunek skutecznego zarządzania firmą i realizacji wytyczonych celów. Jednym z instrumentów polityki bilansowej o istotnym znaczeniu, nie zawsze docenianym przez odbiorców sprawozdania finansowego, są rezerwy na zobowiązania. Kategoria ta interpretowana głównie jako narzędzie zabezpieczenia się jednostki przed skutkami ryzyka gospodarczego, łączona z ostrożnością, może być skutecznie wykorzystywana w tworzonej przez przedsiębiorstwo polityce bilansowej, szczególnie do zarządzania zyskami i kształtowania wyniku finansowego. Jest to tym istotniejsze, że rezerwy w rachunkowości podlegają ciągłym zmianom, zwiększa się ich zakres, rodzaje i możliwości tworzenia.

Artykuł poświęcony jest problematyce rezerw na zobowiązania rozpatrywanej w aspekcie polityki bilansowej. Jego celem jest przedstawienie możliwości wykorzystania rezerw jako instrumentu polityki bilansowej, ich funkcji w tworzeniu tej polityki oraz wpływu na sprawozdanie finansowe. Metodą badawczą zastosowaną w niniejszym artykule jest analiza krytyczna literatury przedmiotu oraz regulacji prawnych.

* dr Lucyna Poniatowska, Uniwersytet Ekonomiczny w Katowicach, Katedra Rachunkowości, ul. Bogucicka 3, 40–226 Katowice, lucyna.poniatowska@ue.katowice.pl.

1. Polityka bilansowa i jej związek z tworzeniem rezerw

Przestrzeń gospodarcza, w której działają współcześnie przedsiębiorstwa podlega ciągłym zmianom, dlatego warunkiem utrzymania się przedsiębiorstwa na rynku oraz jego rozwoju jest właściwe zarządzanie. Efektywne zarządzanie przedsiębiorstwem, szczególnie w warunkach gospodarki rynkowej, niemożliwe jest bez założenia i skutecznego realizowania właściwej polityki gospodarczej firmy¹, ustalonej i realizowanej przez kierownictwo. Polityka ta, określana także polityką przedsiębiorstwa lub polityką firmy, polega na wyznaczeniu celów oraz sposobów ich osiągnięcia w każdej sferze działalności podmiotu gospodarczego. Składa się na nią wiele rodzajów polityki, z których każda ma swoje cele. Narzędziem integrującym poszczególne części polityki oraz środkiem realizacji złożonych celów organizacji jest polityka bilansowa. Jest ona równocześnie elementem polityki gospodarczej firmy, pełniąc funkcje usługowe względem różnych rodzajów polityki cząstkowej takich jak: polityka finansowania, inwestowania, tworzenia rezerw, podatkowa (Sawicki 2009: 24).

W literaturze przedmiotu i praktyce rachunkowości często pojęcie „polityka bilansowa” stosowane jest zamiennie z pojęciem „polityka rachunkowości”. Przyczyną takiej sytuacji jest pochodzenie tych terminów i fakt, że wywodzą się one z dwóch różnych modeli rachunkowości: kontynentalnego i anglosaskiego. W literaturze niemieckojęzycznej używa się terminu „polityka bilansowa”, natomiast w literaturze anglojęzycznej „polityka rachunkowości” (Sawicki 2009: 19). Prezentowane w literaturze przedmiotu stanowiska dotyczące identyfikowania tych dwóch terminów są jednak różne. Według jednego podejścia uzasadnione jest traktowanie pojęć „polityka bilansowa” i „polityka rachunkowości” tożsamo, szczególnie jeżeli polityka bilansowa jest rozumiana szeroko (szerzej Remlein 2007: 304), według innego ujęcia, polityka rachunkowości jest pojęciem szerszym od polityki bilansowej i jest w stosunku do niej nadrzędna z uwagi na to, że odnosi się do kształtowania całego systemu rachunkowości (także jej technicznych elementów), a nie tylko sfery sprawozdania finansowego (Kaczmarek 2008: 18–19). Różnice interpretacyjne dotyczące tych dwóch terminów związane są przede wszystkim z wąskim lub szerokim definiowaniem polityki bilansowej i tym, że zakres merytoryczny obu polityk może być inaczej formułowany. Bez względu na sposób interpretacji tych dwóch terminów, niewątpliwie, odnoszą się one do tego samego obszaru tematycznego.

Pod pojęciem polityki bilansowej rozumie się ogół zgodnych z prawem decyzji podmiotu gospodarczego, mających na celu takie ukształtowanie wykazywanych w sprawozdaniu finansowym: wyniku finansowego, majątku, kapitałów własnych, zobowiązań i innych pozycji, aby zapewnić optymalną realizację założeń gospodarczych (Sawicki 2009: 21). Są to wszystkie przedsięwzięcia podejmowane w trakcie roku obrotowego i podczas sporządzania rocznego sprawozdania finansowego, mające na celu wpływ na ocenę adresata bilansu i skłonienie go do pożądaných przez jednostkę zachowań (Weber i in. 1993: 193).

Należy zaznaczyć, że w regulacjach prawnych rachunkowości nie używa się określenia polityka bilansowa tylko polityka rachunkowości i zrównuje się to pojęcie z zasadami rachunkowości. Według Międzynarodowych Standardów Sprawozdawczości Finansowej

¹ Politykę gospodarczą (ekonomiczną), będącą terminem szczegółowym pojęcia „polityka” można odnieść do sfery makro, np. państwa (rozumiejąc pod tym pojęciem działalność władzy państwowej w dziedzinie gospodarczej) lub sfery mikro dotyczącej działalności przedsiębiorstwa.

(*Międzynarodowe Standardy... 2007*)² „zasady (polityka) rachunkowości są to konkretne zasady, metody, konwencje, reguły i praktyki przyjęte przez jednostkę gospodarczą przy sporządzaniu i prezentowaniu sprawozdań finansowych”³. Ustawa o rachunkowości (Ustawa z dnia 29 września 1994...) ⁴ określa natomiast zasady (politykę) rachunkowości jako „wybrane i stosowane przez jednostkę rozwiązania dopuszczone ustawą, w tym także określone w MSR, zapewniające wymaganą jakość sprawozdań finansowych” (Ustawa z dnia 29 września 1994... : art. 3, ust. 1, pkt 11). W anglojęzycznej literaturze przedmiotu politykę rachunkowości określa się jako przyjęty przez podmiot sposób prowadzenia rachunkowości, w ramach wyznaczonych przez prawo, polegający na wyborze i konsekwentnym stosowaniu przez jednostkę specyficznych zasad, reguł, metod, procedur rachunkowości, które w opinii zarządu są odpowiednie do sytuacji firmy i najlepiej przedstawiają jej obraz finansowy (Glautier., Underdown 1997: 61).

Analizując przytoczone definicje polityki bilansowej i polityki rachunkowości, można zauważyć, że cechą wspólną tych definicji jest to, że rodzaje polityki odnoszą się do wyboru przez jednostkę dopuszczonych przez przepisy alternatywnych rozwiązań rachunkowości dotyczących sprawozdania finansowego, jednak w przypadku definicji polityki rachunkowości akcent położony jest na jakość tych sprawozdań, natomiast w przypadku polityki bilansowej, na oddziaływanie na odbiorców sprawozdania finansowego i osiąganie zamierzonych celów⁵. Odpowiednie prowadzenie polityki rachunkowości stwarza możliwości kreowania obrazu przedsiębiorstwa, co prowadzi do realizacji jego celów i założeń gospodarczych (Zieniuk 2010: 70). Kreowanie wizerunku przedsiębiorstwa może odbywać się za pomocą odpowiednich instrumentów polityki bilansowej, przez które wywiera się wpływ na zawartość sprawozdań finansowych oraz ich odbiorców. Instrumenty polityki rachunkowości to dopuszczone przepisami prawa rachunkowości rozwiązania, wybrane i stosowane przez jednostkę. Są one związane przede wszystkim z prawami wyboru i polami swobodnego działania wyznaczonymi przez prawo bilansowe. Instrumenty polityki bilansowej dzieli się na: materialne, formalne i czasowe. Ich zastosowanie zależy w dużym stopniu od decyzji zarządu jednostki.

Instrumentem polityki bilansowej o dużym znaczeniu w tworzeniu wizerunku firmy są rezerwy. Możliwości ich wykorzystania znacznie się poszerzają, gdyż zwiększa się zakres i rodzaj rezerw. Jest to konsekwencja wzrostu skali i rodzaju ryzyka prowadzenia działalności gospodarczej. Rezerwy zalicza się do grupy instrumentów materialnej polityki bilansowej, czyli takich, które oddziałują na wartości aktywów i pasywów, kosztów, przychodów, zysków i strat nadzwyczajnych oraz wynik finansowy netto.

Tworzenie rezerw w rachunkowości bez względu na sposób ich interpretacji, rodzaj i przyczyny tworzenia, związane jest z ryzykiem gospodarczym, a głównym powodem ujmowania rezerw w księgach rachunkowych są procedury identyfikowania i szacowania ryzyka (Gmytasiewicz, Kierczyńska 2007: 8). Należy zaznaczyć, że rezerwy w aktualnym ich rozumieniu prezentowanym w regulacjach rachunkowości odnoszone są do jednej grupy rodzajowej tej kategorii, a mianowicie rezerw na zobowiązania. Rezerwy to zobowiązania, których termin wymagalności lub kwota nie są pewne (Ustawa z dnia 29 września

² Zwane w dalszej części MSSF lub MSR.

³ Par. 5 MSR 8 „Zasady (polityka) rachunkowości, zmiany wartości szacunkowych i korygowanie błędów”.

⁴ Zwanej w dalszej części ustawą o rachunkowości.

⁵ W artykule pojęcie „polityka bilansowa” i „polityka rachunkowości” będą identyfikowane jako tożsame.

1994...: art. 3 ust. 1 pkt 21). Stanowią one specyficzny rodzaj zobowiązań i występują wówczas, gdy jednostka ma obowiązek wykonania określonych świadczeń, powodujących wykorzystanie posiadanych lub przyszłych aktywów. To właśnie z rezerw wynika przyszły, prawdopodobny wpływ środków pieniężnych jednostki, jednak nie wiadomo w jakim czasie, ani w jakiej kwocie oraz często na rzecz kogo, dlatego też rezerwy stają się szczególnie trudnym i złożonym problemem zarządzania finansami. Przez tworzenie, wycenę, wykorzystanie i rozwiązywanie rezerw przedsiębiorstwo może realizować wiele złożonych celów. Rezerwy na zobowiązania wpływają zarówno na wartość pozycji bilansowych jak i pozycji wynikowych, dlatego też są postrzegane jako jeden z najważniejszych instrumentów polityki bilansowej. Ich stosowanie nie jest jednak dowolne. Przepisy rachunkowości określają warunki tworzenia rezerw. Zgodnie z MSR 37 tworzenie rezerw ma miejsce wówczas, gdy przedsiębiorstwo jest zobligowane, w przypadku zaistnienia pewnych okoliczności, do przymusowego świadczenia na rzecz osób trzecich, jednak wystąpienie tych okoliczności (a więc i przymusu świadczenia) nie jest absolutnie pewne lub wysokość ewentualnego świadczenia nie jest jeszcze przesądzona. Rezerwy na zobowiązania tworzy się gdy spełnione są łącznie trzy następujące warunki⁶:

- na jednostce ciąży istniejący prawny lub zwyczajowy obowiązek wynikający ze zdarzeń przeszłych,
- prawdopodobne jest, że wypełnienie obowiązku spowoduje konieczność wypływu środków uosabiających korzyści ekonomiczne,
- można dokonać wiarygodnego szacunku kwoty tego obowiązku.

Tworzenie rezerw na zobowiązania wynika zarówno z prawa rachunkowości, jak i z zasad rachunkowości takich jak zasada ostrożności, memoriałowa, współmierności i kosztów, istotności. Przy stosowaniu zasady ostrożności, jednostka dokonując osądów w warunkach niepewności powinna rozważyć czy nie zaniża kosztów lub zobowiązań. Jednak niepewność nie usprawiedliwia tworzenia nadmiernych rezerw (KSR 6...: pkt 4.9), które powinny być tak wyceniane, aby nie zniekształcać wyniku finansowego. Rezerwy są także kategorią memoriałową, szacowanymi kosztami przypisywanymi do właściwego okresu sprawozdawczego, pozwalają na ujęcie finansowych skutków zdarzeń, mających miejsce w okresie sprawozdawczym. Generalną przesłanką do traktowania rezerw jako narzędzia polityki bilansowej jest właśnie ich kosztowy charakter (Cebrowska 2003: 47). Przy tworzeniu rezerw na zobowiązania czynnikiem, który bierze się także pod uwagę jest kryterium istotności.

2. Funkcje rezerw w kształtowaniu polityki bilansowej przedsiębiorstwa

Rezerwy ze względu na swą złożoność i różnorodność są specyficznym instrumentem polityki bilansowej. Pełnią w przedsiębiorstwie wielorakie i zarazem przenikające się funkcje, tworząc tym samym określony systemie funkcji rezerw (Duraj 2004: 13). Na system ten składają się skoordynowane, zharmonizowane i zintegrowane procedury i działania, które związane są z tworzeniem i rozwiązywaniem określonych rezerw w związku z przyszłymi prawdopodobnymi zobowiązaniami jednostki gospodarczej (Duraj 2004: 13). Najważniejsze funkcje rezerw to (Duraj 2004: 13–14):

⁶ Par. 14 MSR 37 „Rezerwy, zobowiązania warunkowe i aktywa warunkowe”.

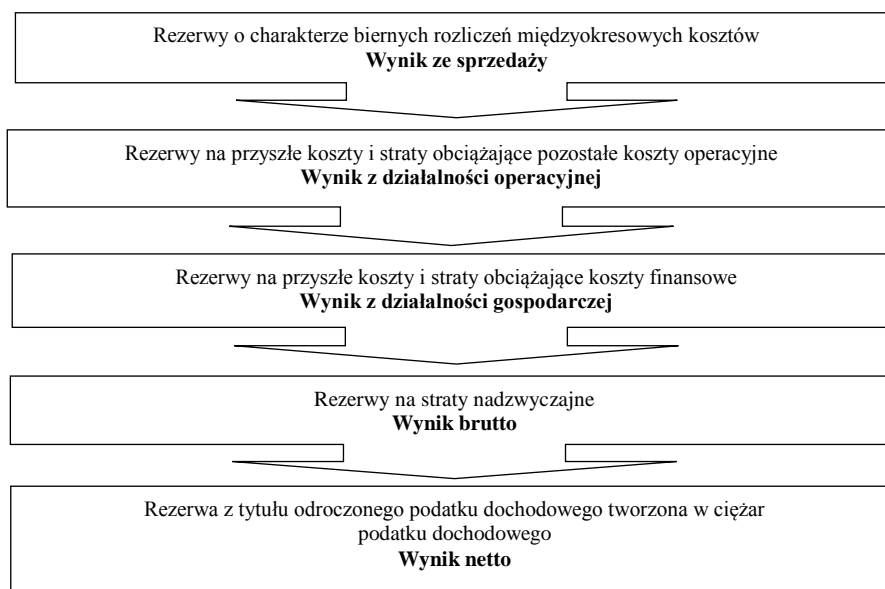
- ograniczanie ryzyka gospodarczego jednostki,
- kształtowanie wyniku finansowego,
- kreowanie stabilnego rozwoju.

W prowadzeniu działalności gospodarczej konieczne jest uwzględnienie ryzyka gospodarczego jakie niesie owa działalność. Tworzone przez jednostkę rezerwy są narzędziem zabezpieczenia przed ryzykiem gospodarczym, dlatego ich tworzenie powinno być uwzględniane w ogólnej strategii zarządzania ryzykiem w przedsiębiorstwie. Zarządzanie firmą w warunkach niepewności i ryzyka gospodarczego wywołuje konieczność prowadzenia działań zapewniających likwidację lub przynajmniej zmniejszenie niekorzystnych następstw tych zjawisk. Wzrost ryzyka gospodarczego i niepewności, spowodowany wieloma czynnikami, zmusza firmy do wypracowania świadomej polityki ryzyka i zarządzania ryzykiem. Jedną z niekonwencjonalnych form ubezpieczenia się (rozumianego szeroko, nie tylko jako czynności asekuracyjne w towarzystwie ubezpieczeniowym) od ujemnych skutków ryzyka, jest tworzenie odpowiednich rezerw, które służyłyby do pokrycia strat. Jest to tradycyjna metoda regulowania następstw niepewności i ryzyka, która pomimo pojawienia się innych sposobów asekuracji, nie utraciła swojego znaczenia. Rezerwy mają przeciwdziałać powstaniu straty lub ją neutralizować. Prawna regulacja ryzyka zakłada, że dopóki przedsiębiorstwa pokrywają powstałe straty z utworzonych w tym celu rezerw, dopóty nie ponoszą żadnych sankcji zewnętrznych. Prawidłowe zabezpieczenie się przed niepewnością i ryzykiem gospodarczym za pomocą ustanowienia odpowiedniej rezerwy związane jest z właściwą oceną rozmiarów tych zjawisk. Pomędzy tymi kategoriami istnieje bowiem prosta zależność mówiąca, że im większy jest stopień ryzyka i niepewności, tym większa powinna być rezerwa i odwrotnie. Tak więc system zarządzania ryzykiem wymaga odpowiedniego gospodarowania rezerwami, które (Duraj 2004: 16):

- powinny być przypisane do każdego rodzaju ryzyka, na które narażona jest jednostka,
- powinny być tworzone w wielkości adekwatnej do ocenianego ryzyka,
- powinny uwzględniać uzasadnione ekonomiczne metody zarządzania ryzykiem w postaci unikania ryzyka, zapobiegania stratom, absorpcji ryzyka i jego transferu.

Tworzenie i wykorzystanie rezerw jako instrumentu ograniczenia ryzyka gospodarczego zapewnia jednostce warunki do prowadzenia działalności, zabezpieczając przed ograniczeniem działania czy nawet likwidacją. Tworzenie rezerw w rachunkowości jest więc wynikiem przeczności podmiotu, której celem jest zapewnienie kontynuacji działania w różnorodnych warunkach. Przeczność ta wynika także ze zmian, jakie zachodzą w otoczeniu jednostki.

Rezerwy na zobowiązania są także instrumentem polityki bilansowej kształtującym wynik finansowy. Zgodnie z ustawą o rachunkowości, tworzy się je w ciężar kosztów, strat nadzwyczajnych, obowiązkowych obciążeń wyniku finansowego, kapitału z aktualizacji wyceny lub wyniku finansowego z lat ubiegłych. Według MSSF, rezerwy tworzy się w ciężar kosztów (operacyjnych lub finansowych), kapitału z aktualizacji wyceny lub wyniku finansowego z lat ubiegłych, w zależności od rodzaju rezerwy. Rezerwy na zobowiązania są więc kategorią wynikową, kosztem wynikowym lub kapitałowym i jako taki rodzaj kosztu wpływają na całkowity dochód jednostki w każdym segmencie jego ustalania. Wpływ rezerw na wynik finansowy netto ustalany w rachunku zysków i strat zaprezentowano na rysunku 1.

Rysunek 1. Wpływ rezerw na wynik finansowy netto

Źródło: opracowanie własne.

Wszystkie rezerwy tworzy się na określony czas, po upływie którego musi nastąpić wykorzystanie rezerwy lub jej rozwiązanie. Rozwiązanie rezerwy powoduje zwiększenie wyniku finansowego, dlatego poprzez odpowiednio opracowaną politykę tworzenia rezerw, obejmującą długi czas, jednostki mogą wpływać zarówno na zmniejszenie wyniku finansowego, jak i na jego zwiększenie. W ten sposób rezerwy są wykorzystywane do zarządzania zyskami (w górę lub w dół). Zjawisko zarządzania zyskami (ang. *earning management*) definiowane jest jako rozsądne i zgodne z prawem podejmowanie decyzji dotyczących zarządzania i sprawozdawczości, aby osiągnąć możliwe do przewidzenia skutki finansowe (McKee 2005: 1). W kształtowaniu wyniku finansowego poprzez rezerwy można posługiwać się różnymi technikami takimi jak:

- wielka kąpiel kosztowa (ang. *big bath charges*),
- tworzenie fikcyjnych rezerw (ang. *cookie jar reserves*),
- kreatywna księgowość przejęć (ang. *creative acquisitions accounting*),
- wygładzanie zysków (ang. *income smoothing*).

Pierwsza technika wiąże się z ponoszeniem przez jednostkę jednorazowych wysokich kosztów, na przykład tworzenie rezerw na restrukturyzację. Działania w ramach tej techniki powodują redukcję kosztów w przyszłych okresach przez wykazanie ich w bieżącym okresie. Prowadzi to w efekcie do zwiększenia zysku w przyszłych latach (McKee 2005: 93).

Druga technika polega na fikcyjnym tworzeniu rezerw zmniejszających zysk w okresie prosperity i korzystaniu z nich w latach niekorzystnej koniunktury.

Kreatywna księgowość przejęć związana jest z kolei z tworzeniem rezerw na koszty i straty związane z łączeniem spółek, co powoduje zwiększenie dochodów spółki przejmującej.

Technika wygładzania zysków dotyczy takich działań w kształtowaniu wyniku finansowego, które powodują jego płynny i systematyczny wzrost każdego roku.

W sytuacji, gdy przedsiębiorstwo dąży do osiągnięcia dodatnich wyników finansowych może prowadzić politykę zaniechania lub znacznego ograniczania tworzenia rezerw. Takie praktyki w dłuższym okresie mogą jednak w efekcie działać na szkodę jednostki. Dobry wynik finansowy w postaci wysokich zysków leży często w interesie wielu osób zarówno wewnątrz jednostki – kierownictwa i pracowników, gdyż w konsekwencji zazwyczaj powoduje wzrost wynagrodzeń, jak i właścicieli firmy, którzy otrzymują wyższą dywidendę. Ze względu na występowanie w samym przedsiębiorstwie i jego otoczeniu wielu grup interesu, często dochodzi do mniejszych lub większych manipulacji wynikiem finansowym. Rezerwy mogą być tutaj instrumentem osiągnięcia zamierzonych celów.

Przyjęta polityka rachunkowości jednostki daje także możliwości wykorzystania rezerw, przez ich tworzenie i rozwiązywanie w odpowiednich sytuacjach, jako narzędzia kreowania stabilnego rozwoju przedsiębiorstwa. Rezerwy traktowane jako narzędzie kreowania stabilnego rozwoju przedsiębiorstwa wskazują w sposób bezpośredni, że są środkiem służącym do ograniczenia ryzyka gospodarczego oraz kształtowania wyniku finansowego. Odpowiedni poziom rezerw jest konieczny do zachowania kontynuacji działalności jednostki, zaś ich brak bądź ograniczona wielkość może doprowadzić do zmniejszenia lub braku wypłacalności jednostki. Rezerwy wpływają na wiarygodność finansową jednostki i jej rentowność.

Jednostka tworząc rezerwy zapewnia sobie większe szanse przetrwania i rozwoju, jej działalność staje się stabilna przez eliminację i ograniczenie możliwości pojawienia się zdarzeń, mogących negatywnie wpłynąć na sprawność i efektywność jej działania lub w ogóle zagrozić kontynuacji działalności. Tak więc, tworzenie rezerw ułatwia kierownictwu jednostki realizację jednej z nadrzędnych zasad rachunkowości – zasady kontynuacji działalności.

Uwagi końcowe

Rezerwy na zobowiązania ze względu na to, że są kategorią szacunkową, o niepewnym charakterze, związaną z ryzykiem gospodarczym stwarzają duże możliwości w wykorzystaniu ich jako instrumentu polityki bilansowej i kreowaniu wizerunku jednostki. Odgrywają istotną rolę w kształtowaniu zakresu informacyjnego sprawozdania finansowego, przede wszystkim w obszarze dwóch podstawowych elementów tego sprawozdania jakimi są bilans (sprawozdanie z sytuacji finansowej) oraz rachunek zysków i strat (sprawozdanie z całkowitych dochodów).

Swoboda w wyborze rozwiązań dotyczących tworzenia i rozwiązywania rezerw, sposobów ich wyceny oraz to, że są kategorią wynikową oddziałującą na całkowity dochód jednostki w każdym segmencie jego ustalania, wpływającą na rentowność i wiarygodność sprawia, że jest to jeden z najistotniejszych i najbardziej skutecznych instrumentów polityki bilansowej. Przez odpowiednią politykę tworzenia rezerw jednostka może skutecznie oddziaływać na poprawę obrazu jej sytuacji majątkowo – finansowej prezentowanego w sprawozdaniu finansowym oraz skłonić odbiorców tego sprawozdania do pożądaných zachowań. Istotne jest także to, że rezerwy ograniczają ryzyko gospodarcze zapewniając jednostce większe bezpieczeństwo w prowadzeniu działalności. Z drugiej jednak strony rezerwy mogą być wykorzystywane do manipulacji wizerunkiem jednostki, dlatego tak

ważne jest prawidłowe zarządzanie systemem rezerw oraz opracowanie skutecznej, długookresowej, dostosowanej do zamierzonych celów firmy, polityki tworzenia rezerw.

Literatura

- Cebrowska T. (2003), *Wieloaspektowość pojęcia „rezerwy”*, w: *Rachunkowość krajów w drodze do Unii Europejskiej. Rezerwy w rachunkowości*, red. T. Cebrowska, W. Dokuś. Wydawnictwo AE, Wrocław.
- Duraj A. (2004), *Kształtowanie rezerw w przedsiębiorstwie*, Wydawnictwo Uniwersytetu Łódzkiego, Łódź.
- Glautier M., Underdown B. (1997), *Accounting Theory and Practice*, Pitman Publishing, London.
- Gmytrasiewicz M., Kierczyńska U. (2007), *Rezerwy w rachunkowości i podatkach*, Difin, Warszawa.
- Kaczmarek M. (2008), *Polityka bilansowa jako narzędzie rachunkowości*, Wydawnictwo Naukowe Uniwersytetu Szczecińskiego, Szczecin.
- McKee T.E. (2005), *Earning Management, An Executive Perspective*, Thomson, London.
- KSR 6 „Rezerwy, biernie rozliczenia międzyokresowe kosztów, zobowiązania warunkowe”, załącznik do uchwały nr 7/08 Komitetu Standardów Rachunkowości z dnia 14 października 2008 r.
- Międzynarodowe Standardy Sprawozdawczości Finansowej (MSSF) 2007* (2007), SKwP, Warszawa.
- Remlein M. (2007), *W poszukiwaniu ładu terminologicznego. Polityka rachunkowości, polityka bilansowa, zasady rachunkowości*, w: *Rachunkowość w teorii i praktyce. Tom I Rachunkowość finansowa*, red. W. Gabrusewicz. Wydawnictwo Akademii Ekonomicznej w Poznaniu, Poznań.
- Sawicki K. (2009), *Polityka bilansowa jako element polityki ekonomicznej w zarządzaniu przedsiębiorstwem*, w: *Wykorzystanie polityki bilansowej i analizy finansowej w zarządzaniu przedsiębiorstwem*, red. K. Sawicki, Ekspert, Wrocław.
- Ustawa z dnia 29 września 1994 roku o rachunkowości, DzU 2013, poz. 330.
- Weber J., Cebrowska T., Kufel M. (1993), *Wprowadzenie do rachunkowości spółek. Bilansowanie majątku i kapitału*, Wydawnictwo PARK, Bielsko Biala.
- Zieniuk P. (2010), *Znaczenie polityki rachunkowości w okresie kryzysu gospodarczego*, w: *Rachunkowość wobec kryzysu gospodarczego*, red. B. Micherda, Difin, Warszawa.

PROVISIONS FOR LIABILITIES AS A INSTRUMENT OF ACCOUNTING POLICY

Abstract: The article deals with the issue of provisions for liabilities in terms of accounting policy. The aim of the article is to present possibilities of using provisions for liabilities as instrument of accounting policy. Emphasis has been put of role of provisions in accounting policy and their influence of financial statement. Provisions for liabilities due to the fact that they are estimated and precarious category, associated with the economic risk creates great potential for use their as an instrument of accounting policy and the creation of the image of the unit. The method of critical analysis of literature and accounting standards were used to prepare this article.

Keywords: provisions for liabilities, accounting policy, financial statement

Cytowanie

- Poniatowska L. (2013), *Rezerwy na zobowiązania jako instrument polityki bilansowej*, *Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Szczecińskiego nr 757*, „Finanse, Rynki Finansowe, Ubezpieczenia” nr 58, Szczecin, s. 117–124; www.wneiz.pl/frfu.